

פרשת אמור

- השמיטות נאספות לשבעה שמיטות שבעקבותיהן מגיעה שנת היובל¹.

אם כן שבע הוא המספר השולט בסדרי הזמנים. פעמים שהשביעי הוא הקדוש (שבת ושנת שמיטה), פעמים שהקדושה מופיעה לאורך שבעה ימים (פסח וסוכות), פעמים שהשביעי הקדוש הוא גם הראשון (ניסן ותשרי שכל אחד מהם הוא גם שביעי וגם פותח של ספירה חדשה), ופעמים שהשביעיות הן הסולם והמבוא אל הזמן הקדוש שיגיע אחריהם (חג העצרת שבא לאחר שבעה שבועות. ויובל שבא לאחר שבע שמיטות).

מדוע המספר שבע מסמל קדושה, ומה הקשר המיוחד שלו לקדושת הזמן? נסביר זאת באופן פשוט על פי דרכו של המהר"ל²: כל יישות בעולמנו היא בעלת שלושה מימדים המתפצלים לשישה כיוונים – צפון, דרום, מזרח, מערב, מעלה ומטה. כך שהמספר הקרוב ביותר לדבר חומרי הוא שש. אולם ההגבלה לשישה צדדים אינה אובייקטיבית. אלא זו מגבלת התפישה של השכל האנושי אשר אין בכוחו לתפוס יותר משלושה מימדים. אולם ישנם מימדים נוספים, עמוקים יותר של הבריאה, שאותם אין בכוחנו לקלוט. ובכן, **המספר שבע הוא נקודת המעבר בין ששת הכיוונים הנתפסים על ידינו, לבין מימדי העומק של העולם שאותם ברא הקב"ה ואליהם מקשרת אותנו התורה באמצעות המועדים.**

מכאן ניתן להבין מדוע דוקא קדושת הזמן נקשרת במיוחד למספר שבע: הזמן הוא מימד העומק הראשוני של המציאות שאותו אנו מסוגלים להשיג לפחות

תפארת ישראל פרק מ: "ויש עוד גבול נבדל לעצמו, והוא האמצעי, אשר הוא נבדל לעצמו, ואינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, לא לפניו ולא לאחור, רק עומד באמצע. ואין האמצעי הזה מתיחס לגשם כמו ששה צדדים... אבל האמצעי, מפני שאין לו רוחק, לא יאמר עליו שהוא גשמי בעצמו, ומתיחס אל בלתי גשמי."

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

העיקרון הראשי של מועדי ה'

הקב"ה קבע לישראל סדרי הזמן על פי היקפים שונים של זמן: ימים, שבועות, חודשים, שנים, ויובלות. בתוך הסדרים הללו נקבעו ימים מיוחדים – 'מועדים'. המועדים לא נבחרו באופן אקראי, אלא בהתאם למיקום של המועדים בתוך סדרי הזמנים. כלומר ישנן נקודות על ציר הזמן מתאימות להופעת יום טוב – יום של קדושה.

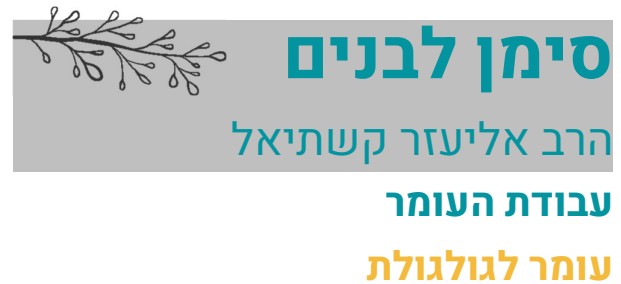
העיקרון הראשי – סדר השביעיות

היסוד הכולל של כל סדרי הזמנים השונים הוא שכולם מתנהלים על פי סדר של שביעיות. המספר שבע מופיע באופנים שונים בסדרי הזמנים:

- בכל השבוע יש שבעה ימים, והיום השביעי הוא יום השבת – היום הקדוש.
- חג הפסח וחג הסוכות הם באורך של שבעה ימים כל אחד.
- ימי ספירת העומר בנויים אף הם משבעה שבועות.
- החודש השביעי הוא קדוש, וכבר מתחילתו מופיע בו רצף מיוחד של ימי קודש.
- השנים מצטרפות אף הן לשביעיות – כאשר כל שנה שביעית היא שנת השמיטה.

¹ נעיר כי גם חשבונות הקץ בספר דניאל מבוססים על שביעיות (דניאל ט, כד): "שִׁבְעִים שָׁבָעִים נִחְתָּךְ עַל עֵמֶךָ וְעַל עֵיר קְדִשְׁךָ לְכֹלֵא הַפְּשָׁע וְלִהְתֶּם חֲטָאוֹת חֲטָאת וְלִכְפֹּר עֲוֹן וְלִהְבִּיא צָדֵק עֲלֵמִים וְלִחְתֶּם חֲזוֹן וְנִבִּיא וְלִמְשֹׁחַ קְדֹשׁ קְדָשִׁים".
² ספר באר הגולה באר השישי פרק ח: "שבעה, נגד ששה צדדין שיש לגשם, והאמצע שהוא תוך הששה, אשר יש להם קשור למעלה, והוא קיום הארץ".

במקצת. לעומת מבט אנושי פשוט בו הזמן אינו יישות נבראת, אלא כמין משהו 'שקוף' העובר מעצמו, התורה מלמדת כי גם הזמן נברא בהתאם לרצון ה' ויש לו תפקיד. **הזמן הוא מימד עומק הקרוב ביותר למציאות הנתפסת על ידינו משום שאנו יכולים לחוות את הזמן במידה מסוימת גם אם אין לנו יכולים לממש אותו או להבין את מהותו. לכן המספר שבע שייך באופן מיוחד לקדושה שבזמן.**

הַעֲדִיף הַמְרֵבָה וְהַמְמַעִיט לֹא הֶחְסִיר, אי אפשר לקחת יותר מעומר של מן. גם בסוף הפרשה חוזר המושג "עומר" בציווי לקחת צנצנת אחת, להכניס לתוכה עומר מן ולהניחה לפני העדות, ליד ארון הברית: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' מֵלֵא הָעֹמֶר מִמֶּנּוּ לַמִּשְׁמֶרֶת לְדִרְתֵיכֶם לְמַעַן יֵרְאוּ אֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הֶאֱכַלְתִּי אֶתְכֶם בַּמִּדְבָּר בְּהוֹצִיאִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קַח צִנְצָנֶת אֶחָת וְתֵן שָׁמָּה מֵלֵא הָעֹמֶר מִן וְהֵנַח אֹתוֹ לִפְנֵי ה' לַמִּשְׁמֶרֶת לְדִרְתֵיכֶם: כֹּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶל מֹשֶׁה וַיַּנְיִחְהוּ אֶהֱרֹן לִפְנֵי הָעֵדֻת לַמִּשְׁמֶרֶת" (שם, לב-לד) צנצנת המן הונחה בקודש הקודשים בסמוך לכרובים. את העומר אם כן, אנו פוגשים לראשונה בתור מידת נפח, המשקפת את המזון היומי של האדם במדבר. ומהי מידה זו? "וְהָעֹמֶר עֶשְׂרִית הָאִיפָה הוּא" (שם, לו).

המן כמכשיר לקבלת תורה

רוממות הרוח הגדולה בעקבות יציאת מצרים וקריעת ים סוף התאפיינה בכלליותה, בכך שהעם הופיע כיחידה ציבורית אחת. "וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרָיִם וַיֵּיָרֶאוּ הָעָם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' (שמות יד, לא). התחושות הלאומיות אמנם הרקיעו שחקים, אולם כל זה אינו שלם עד אשר כל אחד מבני ישראל, ברמת הפרט, ימשיך את הרוממות הגדולה לחייו האישיים, להפנמה סביב תיקון המידות ועבודת ה'. המטרה היא לממש את האווירה הציבורית בתוך היחיד. ממילא, התורה לא יכולה להינתן מיד לאחר קריעת ים סוף, ולכן מעורר הקב"ה את מצוקת הרעב, במטרה להוריד מן – "לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן" (מכילתא, בשלח מסכתא דויה"י). כשהבטן מקרקרת, כל התחושות המרוממות מתחילות להתפוגג, ואז האדם מתמודד עם השאלה מה חשוב לו באמת. האם הרוח חדרה אליו.

התאוה הקנאה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם

בנתינת המן מתחילה עבודה מאוד מדויקת. כל אחד ואחד מקבל רק כמות של עומר. מי שמתאוה ורוצה לקחת יותר, לא יעלה בידו. המן מחנך את עם ישראל לרסן את תאוותו, לגרום לכל פרט לעמוד מול עצמו ולשאל מה הוא צריך באמת ומה לעומת זאת, מיותר. כשאדם מתרגל לעסוק פחות בצרכיו החומריים וממילא אינו נגרר אחריהם, הוא יכול ליצור קשר עמוק לתורה. המן אינו רק מחנך נגד התאוה, אלא גם נגד הקנאה. יש באדם יצר להסתכל מה

בפרשתנו, בפסוקים העוסקים במועדי השנה ומיד אחרי אלו העוסקים בחג הפסח, מצווה התורה על ספירת העומר: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וּקְצַרְתֶּם אֶת קְצִירָהּ וְהִבַּאתֶם אֶת עֹמֶר רֵאשִׁית קְצִירְכֶם אֶל הַכֹּהֵן: וְהֵנִיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת יַנִּיפֶנּוּ הַכֹּהֵן... וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחְרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאְכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה" מה הוא העומר ומהי מהות הספירה? לשם כך עלינו לפנות אל המקום הראשון בתורה בה מוזכרת המילה "עומר" – בפרשת בשלח. לאחר קריעת ים סוף, עם ישראל ממשיך לצעוד במדבר, כשלפתע מתעוררת מצוקת רעב ובני ישראל מתלוננים: "וַיִּלּוּנוּ כָּל עֵדֻת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בַּמִּדְבָּר: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְּיַד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשַׁבְּתָנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לְשִׁבְעַת יָמֵי הוֹצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם: אֲתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהַמִּית אֶת כָּל הַקֵּהָל הַזֶּה בְּרָעַב: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וּלְקַטוּ דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְּנוּ הַיֶּלֶךְ בְּתוֹרְתִי אִם לֹא:" (שמות טז, ב-ד) למרות כל הניסים הגלויים קשיי הרעב גוברים על ישראל. כמענה לכך הקב"ה מוריד מן ובצידו מספר הוראות: "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לְקַטוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ עֹמֶר לְגִלְגֻלַּת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לְאִשְׁרֵהוּ בְּאֶהֱלוֹ תִקְחוּ: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ הַמְרֵבָה וְהַמְמַעִיט: וַיִּמְדוּ בְּעֹמֶר וְלֹא הָעֲדִיף הַמְרֵבָה וְהַמְמַעִיט לֹא הֶחְסִיר אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ לְקַטוּ" (שם, טז-יח) מידת הכמות הניתנת לכל אדם היא "עֹמֶר לְגִלְגֻלַּת", "וַיִּמְדוּ בְּעֹמֶר וְלֹא

התורה ברובד האישי-מוסרי שלהם. "הוא היה אומר", זו היתה אמירת חייו, כך הוא חי.

ממאכל בהמה למאכל אדם

מנחת העומר היתה משעורים בעוד שכל שאר המנחות היו מחיטה. החיטה משמשת למאכל אדם ואילו השעורים למאכל בהמה. מנחת העומר באה להדגיש את הצד הבהמי שבנו, את הצד הנמוך והאגואיסטי, בלי לטייח. עלינו להתמודד עם הנושא הזה במהלך ספירת העומר לקראת חג השבועות. כל אדם סופר ספירה אישית, "וספרתם לכם", ומתמודד עם שאלות מהותיות הנוגעות לחייו הרוחניים והמוסריים. עד שבסיומה של התקופה האדם זוכה למדרגה נעלה יותר: "עד ממקרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חֲדָשָׁה לה", מנחה חדשה. בשבועות אנו זוכים להתחדשות, לביכורים המסמלים שהפכנו לבשלים יותר מבחינה רוחנית. "לכך היה הקרבת עומר בט"ז ניסן מן השעורין. שהשעורין הם גופניים, כי הם מאכל בהמה. וקרבת זה ביום ראשון של ספירה... וביום חמישים שהוא עצרת, ואז הקרבת שתי הלחם מן החטים, ומאכל חטים הוא ראוי לאדם..." (תפארת ישראל פרק כה).

בין פשוטו של מקרא למדרש חז"ל

פשוטו של מקרא – משפחת צדוק

בונה מדרגה חדשה של כהונה

הפטרתנו היא חלק מתיאור של שתי מדרגות כהונה בבית השלישי. מדרגה של משפחות הכהנים שלא שמרו את משמרת ד' בעתות הנפילה. כהנים אלו לא יוכלו לעבוד ממש בבית המקדש אלא יעסקו רק בעבודה חיצונית:

"כי אם הלויים אשר רחקו מעלי בתעות ישראל אשר תענו מעלי אחרי גלוליהם ונשאנו עונם: והיו במקדשי משגרתים פקדות אל-שערי הבית ומשגרתים את הבית המה ישחטו את העלה ואת הזבח לעם והמה יעמדו לפניהם לשגרתם: יען אשר ישגרתו אותם לפני גלוליהם והיו לבית ישראל למכשול עון על-כן נשאתי יד עליהם נאם אדני יקוק

יש או מה אין לזולתו ולאמוד את עצמו ביחס אליו. המן הופך את כולם לשווים – כולם מקבלים אותו הדבר ואין טעם לקנא בשני. יסוד זה נכון בכלל בחיים ולא רק במן. המחשבה היוצרת קנאה, שלאדם אחר יש יותר ממני, היא אשליה, הרי איננו יודעים חשבונות שמיים. המן חניך אותנו גם נגד הרדיפה אחר כבוד, נגד התחרות. לכל מי שרצה לקחת יותר על מנת לשמור למחר, המן העלה עובש. "איש אל יותר ממנו עד בקר", החשיבה על יום המחר היא חשיבה תחרותית, כי הרי מחר לאף אחד לא יהיה מן לפני ירידתו, רק לי יהיה. כמו כן, יש בכך משום אמונה בה' ובטחון בו. אל לנו לדאוג רק מהעתיד, אלא לעסוק בהווה. במסע מזרז בן ארבעים ותשעה ימים של תיקון המידות, מכשירים עצמם ישראל לקבלת התורה. על מנת להיקשר אליה, היו ישראל חייבים שלא להיות תלויים בחומרנות – תאוה, קנאה, כבוד. זו הסיבה שבקודש הקודשים, בסמוך לארון הברית, ניצבת צנצנת המן. זו הדרך להיפגש עם התורה.

עבודת המידות בארץ ישראל

את מצוות ספירת העומר יקיים עם ישראל רק בכניסתו לארץ, בזמן שכבר לא ילכו במדבר, כאשר כל צרכיהם כבר אינם ניתנים להם משמיים. בארץ לכל אדם שדה משלו, עבודה, נכסים ועשייה: "כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הפנה". בארץ לא נוכל לקבל את החינוך המוכתב לנו מאת ה', עלינו להמשיך את העיקרון בעצמנו. מיד אחרי חג הפסח יש להכין את עצמנו לקבלת התורה ולעבור תהליך משמעותי המתבצע באמצעות ספירת העומר. גם בלי מן הניתן מן השמיים אנו מדגישים את ה"עומר", שם הקוד לצרכיו האמיתיים של האדם. זו עבודה עקבית של ספירה, של ירידה לפרטים, יום אחרי יום, עבודה בה האדם עומד מול עצמו ושואל מי הוא ומה הוא צריך, מה חשוב ומה שולי ומסית את דעתו מעולמו הרוחני.

לקיים מילי דאבות

"דרך ארץ קדמה לתורה", ספירת העומר קודמת למתן תורה ומכינה אותנו לקראתו. מסיבה זו כנראה פשט המנהג ללמוד פרקי אבות בשבתות שבין פסח לשבועות. במסכת אבות אין חידושי תורה גדולים ולא יסודות הלכתיים או למדניים. במסכת זו אנו נפגשים עם גדולי

וְנִשְׂאוּ עִוָּנָם: וְלֹא יִגְשׁוּ אֵלָיו לְכַהֵן לִי וְלִגְשַׁת עַל כָּל קֹדֶשׁ י
אֶל קֹדֶשׁ הַקְּדוֹשִׁים וְנִשְׂאוּ כְלִמָּתָם וְתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ"
(יחזקאל פרק מד פסוק י - יד)

לעומתם, הכהנים הלויים ממשפחת צדוק. הכהנים שעמדו בנסיון ושמרו את עבודת ד' גם בזמן שכל ישראל עבדו עבודה זרה הם יהיו הכהנים שיעסקו בהקרבה עצמה

"והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעויות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי תלב ודם נאם אדני יקוק: המה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אל שלחני לשרתני ושמרו את משמרתני" (יחזקאל פרק מד פסוק טו - יז)

כהנים אלו, יקבלו על עצמם צוויים חדשים, שיבטאו את מדרגתם המיוחדת. מדרגה שהיא מעין כהונה גדולה. בין היתר, יימנעו מלשאת אלמנות, מלבד אלמנת כהנים.

"וְאֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלוֹת מִזְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאֶלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֶלְמָנָה מִכֶּהֵן יִקְחוּ" (יחזקאל פרק מד פסוק כב)

ציווי זה משקף מדרגת ביניים בין הכהן הגדול האסור באלמנה ובין כהן הדיוט המותר לגמרי באלמנה.

"גם בזה יתעלו ממדרגת כהן הדיוט להחמיר על עצמם שלא יקחו אלמנה מזרע בית ישראל, שאם יקחו אשה בת ישראל יזהרו שתהיה בתולה ולא אלמנה כמעלת כהן גדול. ורק אם האלמנה תהיה בת כהן וגם בעלה הראשון היה כהן, אז יקחנה כדי שלא להדמות לכהן גדול לגמרי" (מלבי"ם מד, ז)

מיהם בני צדוק?

כאמור, בפשוטו של מקרא, נראה שהציווי מתייחס למשפחה ספציפית של כהנים. משפחת בני צדוק שעמדה בנסיון בזמנים הקשים. לאיזו משפחה הכוונה?

צדוק השני

שני כהנים ששמם צדוק, כיהנו בבית הראשון. הראשון מוכר לנו מספר שמואל ומתחילת ספר מלכים. הוא צדוק אותו מינה שלמה לכהן גדול עם הקמת הבית. השני מוזכר לקראת סוף רשימת כהני בית ראשון

"וְאֶחֱסִיטוּבֵי הוֹלִיד אֶת צְדוֹק וְצְדוֹק הוֹלִיד אֶת שְׁלוֹם: וְשְׁלוֹם הוֹלִיד אֶת חִלְקִיָּה וְחִלְקִיָּה הוֹלִיד אֶת עֲזַרְיָה: וְעֲזַרְיָה הוֹלִיד

אֶת שְׁרָיָה וְשְׁרָיָה הוֹלִיד אֶת יְהוֹצָדָק" (דברי הימים א פרק ה פסוק לח - מא)

משפחה זו של כהנים, היא משפחתו של ירמיהו הנביא. חלקיה, נכדו של צדוק השני, הוא הכהן המוביל את יאשיהו לתשובתו הגדולה על ידי מציאת ספר התורה בהיכל ד'.

"וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל־שֵׁפָן הַסֹּפֵר הַתּוֹרָה מְצָאֵתִי בְּבַיִת יְקֹנָק וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־שֵׁפָן וַיִּקְרָאֵהוּ: ...וַיְהִי כִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבָרֵי סֹפֵר הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו" (מלכים ב פרק כב פסוק ח, יב)

אם חלקיה חי בזמן יאשיהו. סביר שסבו צדוק, מכהן לפחות בחלק מכהונתו בימי סבו של יאשיהו, מנשה. ומסתבר מאד לפרש את הפסוקים על "בני צדוק" – כמתייחסים לצאצאיו של צדוק הזה, השומרים את משמרת ד' גם בזמנים הקשים. נינו של צדוק השני, הוא ירמיה הנביא. ירמיה עומד על קדושת המקדש גם בשעה שהכהנים האחרים משתפים פעולה עם המלכים הרשעים ומציקים לו:

"וַיִּשְׁמַע פֶּשְׁחוֹר בְּנֵי־אֹמֶר הַכֹּהֵן וְהוּא פִּקֵּיד נְגִיד בְּבַיִת יְקֹנָק אֶת־יִרְמְיָהוּ וַיִּבֹא אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיִּכְהַ פֶּשְׁחוֹר אֶת־יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא וַיִּתֵּן אֵתוֹ עַל־הַמַּהְפֵּכֶת אֲשֶׁר בְּשַׁעַר בְּנֵי־מֶן הַעֲלִיּוֹן אֲשֶׁר בְּבַיִת יְקֹנָק" (ירמיהו פרק כ פסוק א - ב)

בפרקים נוספים בספר ירמיה מתוארים חלק מהכהנים, שכניו של ירמיה, הרודפים לו ומציקים לו.

יש מקום גדול למחשבה ש"בני צדוק" – הם צאצאיו של צדוק הכהן הגדול שכיהן כמה דורות לפני החורבן, כנראה בימי מנשה והוא ראש משפחתו של ירמיהו הנביא.

צדוק הראשון

יתכן גם לפרש שהכוונה לבני צדוק, הכהן הגדול הראשון בבית שלמה, שבניגוד למשפחות אחרות, שמרו את משמרת ד'. אנו יודעים שבענתות חיה משפחתו של ירמיה הכהן, מבני צדוק, ולצידה כהנים אחרים מבני אביתר (שהרי אביתר מגורש לענתות על ידי שלמה) יתכן שחלוקה משפחתית זו, הייתה גם חלוקה בין תומכי ירמיה למתנגדיו.

קיום הנבואה בבית שני - מעשיך

יקרבוך ומעשיך ירחקוך

בבית שני כיהנו כוהנים גדולים מבני צדוק, צאצאיו של יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול הראשון שהיה ממשפחה זו. עם השנים, חלק מן הכהנים הגדולים, סטו מדרך ד' וחלקם הגיעו להתייוונות גמורה בתקופת החשמונאים. כאן עולה מלא עוזה השאלה הגדולה, מה למדנו מספר יחזקאל? האם למדנו שמשפחה מסוימת היא הנבחרת על ידי ד' בלי קשר למעשיה? כתות מסוימות בבית שני נצמדו לכתובים כפשוטם וראו בהם עדיפות מובנה למשפחת צדוק בלי קשר למעשיהם בהווה. חז"ל בחרו לדבוק ברוח הדברים. כשם שבני צדוק נבחרו כיוון שדבקו בדרך ד', כך יש ללמוד מספר יחזקאל העדפה תמידית של כהן הדבק בדרך ד', על פני כהן שנטש אותה. וכך פרשו חז"ל:

"תנו רבנן: בן נכר - יכול בן נכר ממש? תלמוד לומר: ערל לב; אם כן, מה תלמוד לומר בן נכר? שנתנכרו מעשיך לאביו שבשמים" (תלמוד בבלי מסכת זבחים דף כב עמוד ב)

מענה, אין המדובר בבחירה במשפחה מסוימת על פני האחרות, אלא בהנחיה כללית - הכהונה היא סגולת פנימית לכהנים. אך מימושה תלוי במעשיהם. ומי שאינו ראוי במעשיו- מודח ממנה. ומאידך, כתר של כהונה בבית השני מונח לכל כהן שומר משמרת ד', כולם נקראו על שם הכהן הגדול הראשון.

"בני צדוק - לפי שהיה כ"ג ששימש ראשון במקדש בימי שלמה נקראו על שמו" (רש"י יחזקאל פרק מד פסוק טו)

מענה, החשמונאים, מבני יהויריב, עדיפים על כהנים אחרים ממשמרות מיוחסות יותר אשר טעו מעל ד'. ומשמרת בלגה, אשר נמצאו בה נטיות להתייוונות, הופכת להיות משמרת מסוג נמוך יותר, כפי רוח הדברים שלמדנו בפרשתנו.

"בלגה לעולם חולקת בדרום וטבעתה קבועה וחלונה סתומה מפני מרים בת בלגה שנשתמדה הלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יון וכשנכנסו גוים להיכל באתה וטפחה על גגו של מזבח אמרה לו לוקס לוקס אתה החרבת ממונן של ישראל ולא עמדת להם בעת צרתם" (תוספתא מסכת סוכה (ליברמן) פרק ד הלכה כח)

מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך. וכן דבריו הנפלאים של רבינו האי גאון:

"כל כהן תמים בדרכיו, מצוין באורחותיו ומיושר במעשיו, משכים ומעריב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ושומר עצמו מכל דבר רע ומכל טומאה - הרי זה מבני צדוק הכהן ומבני יהודע הכהן, וראוי שתשרה עליו רוח הקודש" (אגרת רבינו האי גאון, גנזי קדם כרך ד דף נד)

האם התחדש בנבואה מה שלא נכתב

בתורה

מעין דברים המפורשים ביחזקאל

בהפסרת פרשת תצוה, למדנו על כך שנביאי בית שני לא בנו אותו בהתאמה מלאה לנבואות יחזקאל אלא רק בהשראה על פי נבואות אלו:

"בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל". (רמב"ם בית הבחירה א,ד)

מובן אם כן, שגם נבואת "הכהנים הלויים" לא נדרשה להתקיים כפשוטה בבית שני. לפחות בשלב הראשון שלו.

בקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל

לקראת סוף תקופת החשמונאים, בימי שמאי והלל, בקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל:

"אמר רב יהודה אמר רב, ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניה בן חזקיה שמו שאלמלא הוא נגזו ספר יחזקאל שהיו דבריו סותרים דברי תורה, מה עשה? העלו לו ג' מאות גרבי שמן וישב בעליה ודרשן" (שבת יג, ע"ב).

התאמת פסוקי יחזקאל אל דרשות התורה, זוקקת בעצמה השראה אלוקית של רוח הקודש. וכך אומר רבי יוחנן בנוגע לאחד הפסוקים בפרקיננו:

"אמר ר' יוחנן פרשה זו עתיד אליהו לדורשה." (מנחות מה)

נראה, שעם סיומה של תקופת החשמונאים ותחילתו של בניין הורדוס, כבר נתברר שלא נזכה לקיומם של נבואות

"ולפעמים הי' ב"ד אחד דורש בתורה ומעלה ע"פ דרשותיו הוראות חדשות, והי' כל זה דברי תורה, שכך הונח בעצם התורה ע"פ החכמה העליונה שתהי' נדרשת ע"פ דרכי תורה בצירוף השפעת השכל והסכמת הב"ד שבימים ההם. והנה הנבואה אע"פ שאין בכחה לחתך דינים בפועל, אבל הצפיה מסורה לה. א"כ לפעמים יראה הנביא מה שיהי' באחרית הימים, שעתידי בית הדין הגדול לדרש בתורה איזה הוראות מחודשות, שלפי הדרכים המוסכמים בידנו הם נראים כסותרים דברי תורה, אבל הדברים יתגלו מעומקה של תורה בשעתם" (עין אי"ה שבת א, סז)

הנבואה צופה פני עתיד, אך התורה תתחדש למעשה רק כאשר הכרעתם השכלית של בית הדין הגדול יגיעו לדברים מכח דרשה לעתיד לבוא. בכדי להנהיג הנהגה מעשית בישראל, לא מספיקה השראה נבואית, אלא יש להגיע ליכולת הבנתה בשכל ולקישורה לשרוש התורה על ידי החכמים.

בפרשת השבוע נאמר על המנהיג מס' 1 בעם ישראל: "והכהן הגדול מאֶחָיו אֲשֶׁר יִצָּק עַל רֵאשֵׁי שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וּמֵלֵא אֶת יָדוֹ לְלֶבֶשׂ אֶת הַבְּגָדִים אֶת רֵאשֵׁי לֹא יִפְרֹעַ וּבְגָדָיו לֹא יִפְרֹם" (כא, י). מבארים חז"ל במדרש אגדה את התואר 'כהן גדול': "צריך שיהיה גדול מאחיו בחמישה דברים: בכח, בגבורה, בנוי, בעושר ובחכמה".

גדול בחכמה, גיבור במידותיו

ביחס לכהן הגדול, מובנה של גדולה זו הוא בצד הרוחני, כפי שכותב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פרק ז הלכה א): "אין הנבואה חלה, אלא על חכם גדול בחכמה, גיבור במידותיו ולא יאה יצרו מתגבר עליו בדבר בעולם, אלא הוא מתגבר בדעתו על יצרו תמיד והוא בעל דעה רחבה נכונה עד מאד, אדם שהוא ממולא בכל המידות האלו שלם בגופו כשיכנס לפרדס וימשך באותן הענינים הגדולים הרחוקים ותהיה לו דעה נכונה להבין ולהשיג והוא מתקדש והולך..."

שורש העצלות

יחזקאל בבית השני עצמו. תוך כדי השראה נבואית לפירושן וקיומן לא לבית שראה יחזקאל הפך הבית השני אלא לבניין הורדוס, הצופה כלפי חורבן. ומכאן השאלה כיצד לשמור את הספר, שפשוטי מקראותיו סותרים דברי תורה. חנניה דורש אותו באופן שלא יסתור את דברי תורה ומאפשר בכך לשמר אותו לדורות, לעת הגאולה.

דרשות הגמרא בקידושין – התאמת הפסוקים להלכה הידועה

הגמרא במסכת קדושין מציעה אפשרויות שונות לדרישת הפסוקים באופן שיתאים להלכה הקיימת. באופן אחד מפרשת הגמרא את המשך הפסוק "והאלמנה אשר תהיה אלמנה – מ כהן יקחו" – כלומר: רק חלק מהכהנים, ההדיוטות, הם יקחו אלמנה אך לא הכהן הגדול. בדרך אחרת מסבירה הגמרא שמותר לשאת כל אלמנה אך בלבד שיחוסה נבדק קודם והיא באמת ראויה להיות אשת כהן. דברי הגמרא צריכים השלמה נוספת. גם אם התאמנו בדוחק את הפסוק להלכה הקיימת, עדיין נשאלת השאלה, מדוע סגנון הנביא עצמו משדר שדר רחב הרבה יותר.

הרד"ק והמלבי"ם – תיאור חומרא חדשה שיקבלו על עצמם הכהנים

הרד"ק והמלבי"ם פירשו שכהני צדוק, יקבלו על עצמם חומרות חדשות שלא כתובות בתורה, ואין איסור להחמיר מעבר למה שאמרה תורה.

גם בזה יתעלו ממדרגת כהן הדיוט להחמיר על עצמם שלא יקחו אלמנה מזרע בית ישראל, שאם יקחו אשה בת ישראל יזהרו שתהיה בתולה ולא אלמנה כמעלת כהן גדול. ורק אם האלמנה תהיה בת כהן וגם בעלה הראשון היה כהן, אז יקחוה כדי שלא להדמות לכהן גדול לגמרי" (מלבי"ם מד, ז)

הראי"ה – נבואה על אופי חדש של דרשות שידרשו בתורה

הראי"ה בעין אי"ה מבאר שהלכות המחודשות שנכתבו ביחזקאל, אינן יכולות להתקיים כל עוד הן סותרות דברי תורה. אך הנבואה צופה ברוח קודשה, אלו הלכות יתחדשו בעתיד בדרכי דרישה חדשות שיתחדשו בבית הדין לעתיד לבוא:

הבית בעבורו ולא יהרסו פינותיו, אבל תתחזק בו עבודת השכל ויאורו מהלכיו, וכבוד השם תשכון עליו".
הן גיבור הכובש את יצרו והן הגיבור הגופני מצטיינים בניצול כל כוחותיהם הגופניים והנפשיים בלי נימה של עצלות ורפיון.

פשט בפרשה

הרב עמנואל בן ארצי

קדושה בכפיה

האדם מצווה להתקדש, כמו שראינו בפרשה הקודמת "וְהִתְקַדְּשֶׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". באופן פשוט להתקדש פירושו להיות יותר אלוקי, להתקרב אל ה'. והגיון אומר שהתקדשות נעשית מרצון. כלומר, מי שרוצה להתקרב אל ה', ועושה מעשים מסוימים, ונמנע ממעשים אחרים, הוא יהיה יותר ויותר קדוש. אבל אי אפשר להכריח מישהו להיות קדוש, כי גם אם נכריח אותו לעשות מעשים מסוימים, ולהמנע ממעשים אחרים, כל עוד הוא לא רוצה להתקרב אל ה', ועושה רק כי הכריחו אותו, הוא לא יהיה קדוש.

אבל כשאנחנו מגיעים לפרשה שלנו נראה שלא כך: גם לכהנים יש מצווה מיוחדת להתקדש "קְדוֹשִׁים יִהְיוּ לְאֱלֹהֵיהֶם", אבל יש גם מצווה לעם ישראל לקדש את ה' "וְקִדְּשֶׁתָּהּ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָּךְ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם". וקדשתו כלומר שאנחנו מצווים לקדש את ה' ככה. וכמו שאכן אומרת ההלכה הכוונה שאנחנו נתנהג אליהם כאילו הם קדושים, בלי קשר למצב הרוחני האמיתי שלהם, ושנכריח אותם להתנהג כקדושים בעצמם, וכהן שלא רוצה לנהוג לפי דיני הכהונה, בית דין מכריחים אותו.

ואם כך יוצא לכאורה שאפשר להכריח אדם להיות קדוש.

נראה שקדושה היא התקרבות ודבקות בה'. אבל קדושה יכולה לחול גם על חפצים או מעשים ולא רק על אדם. אנחנו נגדיר חפץ כקדוש אם הוא גורם לנו להתקרב אל ה', אם אנחנו רואים בו את הקב"ה ולא חפץ של חול. ולכן התפילין הם חפץ קדוש, כי לא היינו עושים אותם ומניחים

כדי להבין את מהותה של הגבורה והגדולה נתבונן בהתייחסות המקורות למידת העצלות. שלמה המלך בספר משלי מגנה את מידת העצלות ואומר: "עַל שְׂדֵה אִישׁ עֲצָל עֲבָרְתִי וְעַל כָּרֶם אָדָם חָסַר לֵב" (משלי כד, ל) ובפסוק ל"ב כותב: "וְאֶחָזָה אֲנֹכִי אֲשִׁית לְבִי רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסֵר".

בפסוק זה ניתן למצוא את שורש העצלות: החכם מכל אדם נועץ את שורש העצלות בחוסר שימת לב. אדם עצל משול בפסוק לאדם חסר לב. כיצד ניתן 'לשים לב'? לאחר הפנמה והבנה בשכל ובהכרה אל ליבו של אדם, תוך הפיכת מידע זה לחלק בלתי נפרד מחייו. את הדברים לא אמר באופן תיאורטי, כיועץ גרידא, אלא כאדם שהתנסה בכך בעצמו, ואומר: "עַל שְׂדֵה אִישׁ עֲצָל עֲבָרְתִי... רְאִיתִי". שלמה לא מסתפק בידיעה מאחרים, ומנחה אותנו, לאור ניסיונו האישי. אך גם ראייה אינה מספיקה, יש צורך ב"וְאֶחָזָה אֲנֹכִי", ראייה שיש בה גם התבוננות. בשלב הבא, "אֲנֹכִי אֲשִׁית לְבִי", הטמעה מהידיעה וההבנה האדם מנכס אל ליבו ומסיק את המסקנות המעשיות המתבקשות. סופו של התהליך "רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסֵר", לאחר שחלחלו התכנים פנימה, הרובד הבא, התוצאה המתבקשת, להרחיק מעליו את מידת העצלות. לא רק בהכרה השכלית, אלא שיחוש שהדברים שייכים אליו ומחייבים אותו.

יסוד העצלות

העצל מלא בתירוצים כרימון. פעמים טוען שמסתפק במועט ודיו בהשגת היעדים ללא טורח. פעמים שדוחה את המוטל עליו ליום אחר, בבחינת "אל תדחה למחר מה שתוכל לדחות למחרתיים" ועוד. מאחורי כל ה"חשבונות" ותירוצים אלו ניצב יסוד אחד – העצלות. לפי זה נבין שגיבור הוא היפוכו המוחלט של העצל. כשם שגיבור אמיתי הוא זה שכובש את יצרו, כדברי בן זומא במסכת אבות (פ"ד מ"א): "איזהו גיבור? הכובש את יצרו". כך גם בכל הנוגע לגבורה גופנית. התואר 'גיבור' ניתן למי שיודע לנצל כראוי את כוחותיו, כדי להגיע ליעדיו ולממש את מטרותיו.

באופן דומה ביאר ספר החינוך ששורשה של הנזירות נעוץ בכיבוש היצר, וכך כותב במצוה שע"ד: "זו היא קדושת הנזיר ומעלתו, הניחו מלאכת החומר וישבור תאוותיו במה שאינו חורבן גמור אל הבית, כגון מניעת שתיית היין וגידול השער, כי בזה ייכנע היצר, ולא ידלוף

אותם אם ה' לא היה מצווה, ולכן אנחנו פוגשים דרכם בהכרח את מי שציווה עליהן. לעומת זאת בתפוח יש מי שיראה את בורא פרי העץ, ויש מי שיראה רק אוכל. התפוח לא יהיה חפץ קדוש, כי הוא לא מביא בהכרח לפגישה והתקרבות אל ה'.

הכהנים הם כמובן אנשים מעם ישראל שצריכים להתקדש בעצמם כמו כל יהודי. אבל הכהנים הם גם מעין חפץ של קדושה. הכהנים הם האנשים שדרכם עם ישראל פוגש את הקב"ה, כי הם אלו שעובדים במקדש. ולכן בניגוד לכל יהודי אחר, אם הכהנים לא מתנהגים בדרך של קדושה, צריך להכריח אותם להתנהג בהתאם לתפקידם. כי אחרת העם יפגוש את הקב"ה בדרך לא נכונה, והכהן לא ימלא את תפקידו בצורה הנכונה.

ולכן גם אם כהן שבית דין הכריחו אותו להתנהג בדרך מסוימת לא יתקרב בזה אל ה' יותר, כי הוא לא מתכוון להתקרב אל ה', אבל הוא יוכל לגרום לעם להתקדש כשהם פוגשים בו.

"וְקִדְשֵׁתוּ" גם אם בכפיה "כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מִקְרִיב" ודרכו אתה פוגש את הקב"ה במקדש. ולכן "קֹדֶשׁ יְהִי לָךְ", גם אם הוא עצמו לא קדוש, אבל כלפיך יהיה קדוש, כי לא הוא המטרה אלא "כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' מִקְדְּשְׁכֶם" שמקדש אתכם על ידי הכהנים.

[הרחבה ועיון נוסף: ויקרא פרק כא פסוק ח: אור החיים, רש"ר הירש, פנקסי הראי"ה - חלק שלישי פנקס לה מז, ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק פרשת אמור ז, ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה לב, מאמר העיקרים לרמח"ל 'ואמנם מציאות הטוב', שם משמואל פרשת ויקהל תרע"א 'במד"ר החודש הזה לכם']

שם הפעולה 'חילול', נזכר במקומות אחדים בתורה ביחס לקדושות שונות, ובפרשתנו - שעוסקת בתחילתה בדיני קדושת הכהונה - הוא נזכר בהקשר זה פעמים רבות. מהפסוקים עולה, שהתייחסות לדברים קדושים באופן שאינו ראוי, מחללת אותם.

כך לדוגמה נאמר על שמירת שבת (שמות לא, יד): "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחֻלְלֵיהָ מוֹת יוּמָת", ועל מי שאוכל פיגול נאמר (ויקרא יט, ח): "וְאֶכְלִי עֹנֵנוּ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ ה' חִלַּל",

בשתי הדוגמאות, החילול הוא עצם ההתנהגות באופן שאינו מתאים לקודש, למרות החילול, הקדושה אינה פוקעת, והדבר המקודש נשאר בקדושתו. גם לאחר שחיללו אותו: השבת נשארת בקדושתה גם אם נעשתה בה מלאכה, וכמו כן, בשר הקדשים נשאר קדוש.

לפעמים פעולת החילול מבטאת 'ריקון' הקדושה מהדבר המוחשי או הרוחני שהיא חלה עליו. זו משמעות החילול לגבי נטיעת כרם, שבשנתו הרביעית צריך לאכול את פירותיו בירושלים או לפדותם ולקנות בדמיהם פירות אחרים ולאוכלם בירושלים. פדיון זה נקרא בתורה 'חילול', כמו שנאמר (דברים כ, ו): "וְגַם הָאִישׁ אֲשֶׁר נָטַע כָּרְם וְלֹא חִלְלוֹ"; "כָּרְם תִּטַּע וְלֹא תִחְלְלֵנוּ" (שם כח, ל).

מהשורש ח'ל'ל' נוצר גם התואר 'חלל'. בפרשתנו נאמר (כא, ז): "אֲשֶׁה זֶנֶה וְחִלְלָה לֹא יִקְחוּ", ומבאר רש"י שחללה היא מי 'שנולדה מן הפסולים שבכהונה'. ומקור דבריו הוא בפסוק טו שבו נאמר על הכהן הגדול: "וְלֹא יִחְלַל זָרְעוֹ בְּעַמּוּי", ואותו מבאר רש"י: 'אם נשא אחת מן הפסולות, זרעו הימנה חלל מדין קדושת כהונה'. השם 'חלל' לענין זה, הוא כינוי כלפי מי שהיה ראוי שתחול עליו קדושת הכהונה מצד יחסו למשפחת הכהונה, אך בגלל שנולד מנישואי כהן לאשה האסורה עליו, אין הוא נחשב כהן. משמעות החלל כאן דומה למשמעות חילול הכרם, שבה פעולת החילול 'מרוקנת' את הדבר מקדושתו.

משמעות נוספת שאינה קשורה לקדושה היא חלל ככינוי לאדם שמת, כפי שנאמר לדוגמה בפרשת וישלח (בראשית לד, כז): "בְּנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ עַל הַחֲלָלִים", ובפרשת חקת (במדבר יט, טז) נקרא מי שמת באמצעות חרב "חֲלָל חָרֵב". המשותף בין שני סוגי החללים, הוא ששניהם ריקים מתוכן שהיה בהם, או היה אמור להיות בהם: החלל החי, בן הכהן, ריק מקדושת הכהונה. ואילו החלל המת, ריק מן החיים, כדברי 'הכתב והקבלה' (שם), שהאדם ההרוג נקרא

חלל 'על שם ריקותו מנפש החיונית, שיש כאן גשם ורוח אין'.

במקומות שונים בתנ"ך נזכר שהיפוכו קודש הוא **חול** (חולין). בפרשת שמיני (ויקרא י, י) נאמר: "וְלֹא־הִבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל", וכעין זה במקומות נוספים. החידוש בקישור בין חול לשורש ח'ל'ל הוא כפול:

א. יש בו רק ל' אחת, ב. כל ה'חללים' שראינו עד כה, הם חללים שמבטאים התרוקנות מתוכן מסוים. לעומתם, 'חול' לא הייתה בו קדושה, וממילא לא הוסרה ממנו קדושה.

ההבדל הראשון לא כל כך משמעותי, שכן בלשון הקודש השורשים הנפולים כמו ח'ל'ל, ק'מ'מ', ס'ב'ב' וכיו"ב, שותפים עם שורשים שבהם הראשונה מבין הנפולות נשמטת. מכאן המילה 'חול', וכמותה המילים 'סוב', 'קום' ואחרות.

אך לאור ההבדל השני, ייתכן שבאמת החול הוא לא בדיוק חלל 'קלאסי', ולכן הוא רק עם ל' אחת. אך הוא אכן נקרא על שם היותו חסר קדושה, ללא קדושה. חיסרון זה אמנם לא נוצר בהתרוקנות מתוכן, אך מכיוון שחול מבטא את ההבדלה מהקודש, זהו השם המתאים לו, שהרי הוא ריק מקודש. [גם לפי שיטת 'שתי אותיות שורש' ניתן לבאר, שהריקנות המתוארת בשורש ח'ל', כאשר נוספת לו האות ל' נוצר השורש ח'ל'ל, המתאר התרוקנות ולא רק ריקנות. הסבר זה מתאים לשיטתו של ר' שלמה פפנהיים, ולפיה שורש המורכב משלוש אותיות ששתי האחרונות בו זהות, יסודו בשורש ששתי האותיות הראשונות, והכפלת האות השנייה בו, מורה על חיזוק הפעולה היסודית שהוא מבטא.]

חידות לפרשה

נתן מארגל

חידות לילדים

לפי סדר העולים לתורה

ראשון – לכמה סוגי קרובים מותר לכהן להטמא ?

(א) ששה קרובים

(ב) שבעה קרובים

(ג) שמונה קרובים

למי כהן גדול יכול להטמא ? (ראו ברש"י)

(א) רק לאמו ולאביו

(ב) לאף אחד רק למת מצוה מותר

(ג) רק לאשתו

שני – מתי בת כהן לא יכולה לאכול תרומה ?

(א) כשמתחתנת עם כהן ממשפחה אחרת

(ב) כשמתחתנת עם משהו שהוא לא כהן

(ג) כשאמא שלה נפטרה

שלישי – באיזה גיל צריך להיות בעל החיים כדי שאפשר יהיה לקחת אותו לקרבן ?

(א) מגיל שנה

(ב) מגיל חודש

(ג) מגיל שמונה ימים

רביעי – איזה בעל חיים מביאים קרבן בהנפת העומר ?

(א) כבש (ב) שור (ג) עז

איזה בעלי חיים מביאים לקרבן על הלחם בחג השבועות ביום החמישים ?

(א) כבשים

(ב) פר ואילים

(ג) שעיר עיזים

(ד) כל התשובות נכונות

חמישי – איך נקרא ראש השנה בתורה ?

(א) יום הדין

(ב) יום המלכת ה'

(ג) שבתון זכרון תרועה

שישי – איך נקרא בתורה היום השמיני של חג הסוכות ?

(א) שמחת תורה

(ב) עצרת

שאלת רש"י - מה הם הסוכות שה' הושיב את עם ישראל
כשיצאו ממצרים?

שביעי - בכמה סולת השתמשו כדי להכין חלה במשכן?

(א) כזית

(ב) שני ביצים

(ג) שני עשרונים